

Володимир Половець

ІОАНН МАКСИМОВИЧ: СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ (1651 – 1715)

Запропонована увазі читачів стаття має на меті ознайомити з постаттю Іоанна Максимовича та розкрити роль його творчості в духовно-соціальному розвитку суспільних відносин, показати святителя як невтомного трудівника на літературній ниві.

Ключові слова: Чернігів, Тобольськ, єпархія, монастир, митрополит, Синод, паства, поезія.

Святитель Іоанн Тобольський (в миру – Іван Максимович Васильківський) народився 10.06.1651 р. в м. Ніжині, в сім'ї шляхтича Максима Васильківського, який пізніше переїхав у м. Київ, орендував млини Києво-Печерської лаври і став відомим своїми пожертвуваннями на будівництво Київських храмів. Іван був старшим у сім'ї, і як інші сім синів, отримав прізвище Максимович від імені свого батька. Матір Івана звали Єфросинією. Про дитячі і юнацькі роки його нічого не відомо.

З 1668 по 1675 рр. юнак навчався в Києво-Могилянській колегії, а після її закінчення був залишений в ній викладачем латинської мови. У 1675 р. в Києво-Печерській лаврі прийняв постриг з іменем на честь святителя Іоанна Златоуста від архімандрита Інокентія (Гізеля), після чого займав посаду лаврського проповідника. У 1680 р. архієпископ Чернігівський Лазар (Баранович) висвятив Іоанна в сан ієромонаха. З 1681 р. він призначається намісником Свенського монастиря Чернігівської губернії, звідки в 1695 р. Чернігівським архієпископом Феодосієм, який бачив у ньому свого послідовника, був переведений в Єлецький Успенський монастир Чернігова. 1696 р. Іоанна висвятили в сан архімандрита [4, с. 219].

Після смерті святителя Феодосія (24.11.1696 р.) Іоанн Максимович був обраний Чернігівським архієреєм. Гетьман Іван Мазепа звернувся до царя і патріарха з проханням і грамотою про висвячення Іоанна в сан архієпископа. У січні 1697 р. патріарх Московський Адріан в Успенському соборі висвятив Іоанна Максимовича в сан архієпископа і доручив йому надавати постійну підтримку ієромонаху Димитрію (Туптало), в майбутньому святителю Димитрію Ростовському, який у цей час працював над третьою книгою «Життя святих». У цьому ж році ієромонах Димитрій був висвячений в сан архімандрита і призначений настоятелем Єлецького монастиря, а в 1699 р. переведений настоятелем у Новгород-Сіверський Спасо-Преображенський монастир. 1700 р. в Чернігові Іоанном Максимовичем був заснований Колегіум (слов'яно-латинська школа, в якій навчалися діти духовництва, дворян, міщан і козаків). Зразком для заснування Колегіума була Києво-Могилянська академія. Завдяки рівню підготовки учнів і викладацькому складу Колегіум набув широкої популярності і незабаром став першою семінарією в Росії, після чого почали відкриватися духовні семінарії в інших єпархіях. Іоанном була відкрита друкарня в Троїцько-Іллінському монастирі, у ній друкувалися богослужбові книги, навчальні посібники, твори духовно-морального змісту, переклади з латини та твори самого Іоанна Максимовича [1, с. 2; 9, с. 122].

© Половець Володимир Михайлович – доктор історичних наук, професор. Зав. кафедри українознавства, політології і соціології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

З перебуванням Іоанна на Чернігівській кафедрі пов'язують його зустрічі з Петром I, початком літературно-богословської діяльності та почитанням святиителя Феодосія, якому він приписував своє зцілення після тяжкого нездужання. На початку 1711 р. Петро I викликав архієпископа Іоанна в Москву, а місцеблюститель патріаршого престолу Стефан (Яворський) вручив йому царський указ про призначення на Тобольську кафедру. 28 лютого 1711 р. Іоанн Максимович був возведений в сан митрополита. Незважаючи на високий сан і велику єпархію, нове призначення не радувало Іоанна. Про причини такого рішення царя існує кілька версій, але жодна з них не підтверджується відповідними джерелами [5; 11, с. 32].

Поїздка в Сибір зайняла кілька місяців, під час якої митрополит писав свої твори, призначені в основному для чернігівської пастви. У Тобольськ митрополит прибув 14 серпня 1712 р. і прослужив тут до кінця свого земного шляху – 10 червня 1715 р. Сибірська митрополія потребувала постійної місіонерської діяльності в Китаї, за яку Іоанн Максимович активно взявся, бо там проживала значна частина православних (потомків полонених козаків, остяків, вогуличів та інших сибірських народів). Крім того, митрополит сприяв будівництву церков і храмів, богаділень, нового архієрейського будинку, поверненню корінних сибірських народів до християнства. Урочиста канонізація святиителя відбулася 10 червня 1916 р.

Короткий біографічний нарис митрополита Іоанна Максимовича, зроблений нами з метою з'ясування особливостей соціальних аспектів його творчості, представленої численними богослужбовими піснями, церковними величаннями, проповідями та притчами, нерідко присвячених історичним подіям. Український церковний діяч, духовний письменник, архієпископ Чернігівський, митрополит Тобольський і всього Сибіру як духовна особа Іоанн Максимович відомий своєю місіонерською і богословською діяльністю в сусідніх країнах, де він став одним з організаторів потужної школи українських просвітителів [1; 2, с. 131].

У працях святиителя була спроба опису та аналізу соціальних процесів і явищ суспільного життя. Всі форми знання і пізнання, що існували в суспільній думці, знайшли своє відображення у творах Іоанна Максимовича. Дослідники його літературно-богословської творчості виділяють у ній два періоди: один – до 1711 року, пов'язаний з Чернігівщиною, і другий – після 1711 р., коли грамотою Петра I він був викликаний з Чернігова в Москву і призначений на Тобольську кафедру з возведенням в сан митрополита Сибірського. Вважається, що вчителем Іоанна, у якого він запозичив характерну для українського бароко XVII ст. «установку на самоцінність вірша», був Лазар (Баранович). Тому праці Іоанна Максимовича виділяються декларативною відмовою від оригінальної творчості. Це пояснюється тим, що ним зроблено немало перекладів з творів як класичних православних богословів, так і сучасних йому авторів. Практично більшість творів митрополита були видані друкарнею Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові [14, с. 184; 9, с. 122].

До провідних праць соціального спрямування першого періоду творчості митрополита належить *«Феатрон повчальний»* або *«Зерцало від Писання Божественного»* (1705 р.). То є твір на зразок доробку польського каноніка Амвросія Марліана *«Театр політичний»*, виданого в Римі у 1631 р. Твір Іоанна, написаний під впливом зазначеної праці і присвячений генеральному судді Василю Кочубею, відтворює усі складнощі його становища як в сім'ї, так і в суспільстві. Ця праця по формі віднесена до проповіді, написаної автором при перебуванні на посаді проповідника Києво-Печерського монастиря. Вважається, що в художньому відношенні в основу цього твору покладені ідеї Іоанна Златоуста про божественне походження світу [15; 3, с. 139].

Наступна праця автора *«Алфавіт, складений від писань»* (1705 р.) подає короткі життєписи святих і пустельників, а також їхні вислови, написані силабічними (однакова кількість складів у віршованих рядках) віршами. Центральне місце в творі займає *«Житіє Олексія чоловіка Божого»*, присвячене царевичу Олексію Петровичу, а в житіє апостола Петра Іоанн включає панегірик Петру I. *«Алфавіт»* розпочинається Літургією – головною з богослужб, під час якої здійснюється таїнство церкви – причащення або євхаристія. У віршованій формі автор дякує Бога за спасіння роду

людського від гріха, прокляття і смерті, за жертву, принесену його сином, Ісусом Христом. Це велике таїнство любові Бога до людини, зазначає автор, було проголошене самим Ісусом Христом на Тайній вечері.

Далі на кожну літеру «Алфавіту» автор складає у віршованій формі своє бачення божественного походження людини і світу. На літеру «Омега», наприклад, він прославляє Августина Блаженного, який веде філософську розмову з юнаком на березі моря (як символу мінливої долі) про життя і смерть людини, про її стосунки з іншими людьми. На літеру «З» автор веде розмову про землю, про помилкове твердження, що земля може сховати все таємне, не призначене для розповсюдження, зокрема від людей. Іоанн наголошує, що образ землі як берегині моральних законів іздавна був популярним в українському побуті. Мати-земля часто виступала грізним суддею стосовно грішників. У творі автора земля виконує образ судді – вона не приймає на себе людський гріх і випускає його на поверхню.

Під літерою «Щ» святий подає історію про князя Полікарпа. Прототипом цього персонажа став самоський тиран Полікарп, про життя якого оповідає Геродот у своїй «Історії». Поряд з художньою спадщиною Гомера, Еврипіда, Вергілія, Овідія, Горация та інших античних митців твір давньогрецького історика Іоанном пропонується як взірць для наслідування авторами київських поетик. Історичні книги Геродота, наголошує автор, користуються повагою тому, що в них домінує мотив «марності і несталості людського життя» [9, с. 122].

У своїх наступних віршах на окремі літери алфавіту Іоанн наголошує на тому, що людина не повинна йти проти своєї долі, даної їй Богом. Прагнення до збагачення неминуче призведе до трагічного фіналу, що й сталося з царем Крезом, який не послухався поради Кіра, котрий отримав перемогу і зруйнував Лівійську державу. Зазначається, що образ Креза користувався значною популярністю серед українських письменників другої половини XVII ст. саме як незаперечний приклад мінливості і соціальної відносності щастя і багатства людини [12, с. 341].

Аналіз віршів з циклу «Алфавіт» показує, що Іоанн Максимович використовував античні сюжети для ілюстрації повчань своєї пастви про життя людини як обов'язкову умову спасіння душі. Інтерпретація образів античних володарів дала можливість автору залучити читача не лише до світової історії та літературної традиції, але й підкреслити непересічність істини про владу Божого провидіння над долею людини, про її відповідальність за власний добробут, про швидкоплинність і несталість життя людини [15; 9, с. 122].

У своїй праці «*Вірші і три проповіді*» (1705) Іоанн Максимович стверджує, що як вірші, так і проповіді мають базуватися на богословському віровченні. Воно повинно сприйматися на віру і не підлягати сумніву, бо то все від Бога. Вірші автора – це подяка Богові за те, що кожна людина може бачити земну красу, за спокій у серці, за радість спасіння, за мир і блаженство, що в небі чекає на віруючого. У віршах настанова пастви славити Бога, бо тільки в ньому віруюча людина знаходить спокій, бо тільки завдяки йому співають ліси, лани й степи безкраї. Бог приходить на допомогу, коли настає хвилина сліз і безнадії, коли думки, як хмари грозові. І все, що дихає, хай Господа хвалить у словах, вчинках і своїх думках. Вірити у велич Бога і Творця – це значить відродити духовність і віру батьків, отримати дар і натхнення творити у світі добро, славити допоки слава неба не відкриє велич Божого лица.

Усі три проповіді даного твору присвячені церковним настановам християнства, завданням яких стало роз'яснення пастви вчення Ісуса Христа і заповідане Ним своїм послідовникам – йти у білий світ та проповідувати Євангеліє. На проповідях Іоанна позначилася релігійна настанова XVII ст. про те, що, окрім завдань просвітительських, вони повинні виконувати і завдання соціально-естетичні. Автор, щоб досягти зрозумілості й доступності своїх повчань паствою, намагався складати їх без особливих риторичних повторень та порівнянь. Тому його проповіді слухалися з великою увагою і вірою в усеперемагаючі Божественні сили [15; 6, с. 157].

«*Богородице Діво, радуйся*» (1707) – віршоване тлумачення на Богородичну молитву та опис чудес Богородиці. Частина відомостей автором була запозичена з твору

Дмитрія Ростовського «Руно орошене». Це найбільший поетичний твір Іоанна, який налічує 23 тисячі рядків. Поема написана силабічними віршами, у ній багато слів і зворотів латинських, польських та народних. В інших літературних джерелах ця праця називається «Цариця неба і землі», про що згадується в літературі XVII – початку XX ст. Не виключено, що як зазначають дослідники творчості Іоанна Максимовича, маємо одну й ту ж працю під різними назвами. Хоча у виданні І.О. Сулоцького «О сибирском духовенстве» мова йде про «Царицю неба і землі» як про окремий твір Іоанна [10, с. 76]. «Богородице Діво, радуйся» за своїм змістом і формою є роз'ясненням на ангельське вітання Богородиці. Окрім віршів, на кожному слові молитви твору розписані чудеса Богородиці, зібрані з різних джерел, названих на початку розповіді.

Зазначимо, що ця книга компілятивна за своїм змістом, містить посилення й цитати, яким святий дає своє розуміння, створивши своєрідну віршовану енциклопедію з численною кількістю імен, історичних подій, біблійних переказів, чудес Богородиці і похвальних переспівів в її ім'я. Виходячи з усталених традицій Середньовіччя, автор відчував себе істориком та філософом і вважав за потрібне донести істину до людей. Тому з позицій власних філософських поглядів і поетичного таланту він звертався до кожного молільника з порадою в особисто-шанобливій формі висловлювати думки і почуття, адресовані Богові, Ісусові та Богородиці. У цьому потаємно-духовному процесі, зазначав автор, розкривається не лише щирість, а й богошукання та богопізнання кожної людини. Подібний вид молитви має велику цінність, бо усамітнення і глибоке духовне перевтілення – єдиний спосіб спасіння та утримання від гріха. Образ Богородиці подається автором як образ нової Єви, народженої врятувати світ від гріха людського. Молитва Діви Марії стає в поемі путівником і жезлом для кожного християнина. У поемі є посилення автора на аскетичні подвиги отців церкви, що свідчить про прагнення відкрити читачам шлях до Бога через любов, до глибокого осягнення Божественних таїнств. У жанровому каноні культової молитви до Пресвятої Діви святий спонукає до авторських глибинних світоглядних настанов і творчого життя його душі, висвітлюючи ключовий етико-естетичний вектор розвитку національної літератури того періоду. Як наголошують дослідники творчості Іоанна Максимовича, він заклав підвалини літературної молитви, що набрала поширення в XIX і XX ст. [15; 6, с. 125].

У наступному творі «Роздуми про молитву «Отче Наш» (1709) Іоанн Максимович подає віршований виклад різних святоотецьких тлумачень молитви. Зазначається, що ця молитва називається Господньою, тому що сам Господь Ісус Христос дав її своїм учням, коли вони просили його навчити, як їм молитися. Тому саме ця молитва вважається головною молитвою для всіх християн. Джерела свідчать, що молитва ця існувала вже наприкінці першого століття по Різдву Христову. Її називають молитвою Ісуса про Царство Боже, тому від усієї молитви випромінюється очікування нового світу, в якому царює тільки Бог, а влада зла (диявола) переможена. Молитва, зазначає автор, стає зрозумілою, якщо її зміст тлумачиться в дусі Царства Божого, що наближається. Доступно роз'яснивши своїй пастві, що означає кожен рядок молитви, Іоанн Максимович пов'язує їх з історичними подіями в житті українського народу. Так, однією з таких подій є гетьманування Івана Скоропадського, обраного в Глухові 6 листопада 1708 року гетьманом Лівобережної України, що вірою і правдою служив царському уряду. У передмові до твору автор подає пораду про необхідність подяки Богу за перемогу Петра I в Полтавській битві. Після ознайомлення з твором у читача з'являється думка про те, що, можливо, й правдивою була одна із версій, що після такого прославлення царя-переможця Іоанн Максимович став митрополитом Тобольським [15; 6, с. 131].

«Богомисліє на користь правовірним» (1710) – збірник статей святого, що відносяться до різних предметів віри і моралі, написаних під враженням перекладу твору Йоганна Герхарда. Перше видання «Богомислія» було присвячене митрополиту Стефану (Яворському), зятому противнику лютеранства, місцеблюстителю Патріаршого престолу, митрополиту Рязанському. Зміст праці розкритий у передмові до читача: «Помышляй создание и воплощение Сына Божия от Девы Христа рождение. Все

тайны, их же ради нас на земли подеят. Во всем бытии земном донеле в небо и взят». Через 10 років після публікації книги у ній була встановлена «лютеранская противность» і указом Сенату від 1720 р. її заборонили. На думку архієпископа Філарета (Гумілевського) в указі було багато перебільшень. Тільки після доповнення тексту присвяченням царю «Богомисліє» знову надрукували [15; 2, с. 188].

До другого періоду творчості Іоанна Максимовича відносяться *«Іліотропіон, або сообразованія людської волі з Божественною Волею»* (1714), *«Подорожній з Чернігова в Сибір»* (1712) та ін. Щодо першого з них, то цей твір був надрукований у Чернігові з такою назвою: «Илиотропион, то есть Подсолнечник, представляющий сообразование человеческой воли с Божественной, переложенный с латинского на славяно-русский язык трудом высокопреосвященного архиепископа Черниговского Иоанна Максимовича, впоследствии митрополита Тобольского и всея Сибири, изданный по его же благословию в типографии Св. Троицкой Ильинской Черниговской обители, напечатанный року 1714. Пять книг». «Іліотропіон» вважається основним твором святителя, метою життя якого було благомисліє. Автора завжди турбувало питання «як Людина свою волю погоджує з волею Божою?». Дослідженню цієї теологічної проблеми і присвячений «Іліотропіон». Ця праця була написана під враженням твору німецького вченого-богослова Ієремії Дрекслея «Солник, или уравнение воли человеческой с волей Божией».

«Іліотропіон» – це богословський трактат, присвячений найважливішій проблемі погодження Божественної і людської волі. У творі значною мірою відображено богослов'я святителя, засноване на діянні святих отців давньої Церкви поряд з багаточисленними посиланнями на західних отців (блаженного Августина, преподобних Іоанна Касіана Римлянина, Ієронима Стридонського, святителя Амвросія Медіоланського), на пізніших католицьких богословів (Бернарда Клервоського, Фому Аквінського, Фому Кемпійського та інших), у творі багато звернень до східних отців (святителя Василя Великого, святого Іоанна Златоуста, преподобного Ніла Синайського, преподобного Іоанна Дамаскіна та інших). Популярності «Іліотропіона» сприяло те, що він наповнений розповідями – прикладами зі Священного Письма, з Життя святих, з історії, в яких роз'яснюються складні богословські питання. Кожна з п'яти частин книги ділиться на глави, а глави – на відділення. У першій частині розглядається питання про пізнання волі Божої, про Боже попущення. У другій – про співвідношення людської волі з Божественною, про ознаки людської волі відповідно з Божественною. Третя частина про те, що притягує за собою людську волю Божій волі. Четверта частина про труднощі, що заважають людській волі пристосуватися до волі Божої. П'ята частина твору про те, що сприяє людській волі простосуватися до Божественної волі. Отже, «Іліотропіон» – це широкий богословський трактат про божественне світоуправління [15; 4, с. 219].

«Подорожній з Чернігова в Сибір» (1712) – великий автобіографічний віршований твір, написаний автором по дорозі в Тобольськ, розповідає про його життя після від'їзду з Чернігова. Ще перед від'їздом до Москви Іоанн став робити щоденникові записи у віршованій формі, в яких подавав обставини майбутнього мандрування, а також особисті переживання, думки і молитовні зведення, пов'язані з від'їздом. Як видно зі змісту твору, він був написаний в основному для чернігівської пастви. Праця цікава не тільки для вивчення життя і творчості Іоанна як видатного духовного письменника та церковного діяча, але і як джерело для дослідження церковної і духовної історії XVIII ст.

Окрім докладного опису подорожі до Тобольська, включаючи зведення в сан митрополита в Москві, автор вдається до філософських та богословських роздумів. Як особа духовного сану Іоанн усі свої помисли пов'язував з християнством і періодом панування богослов'я в суспільстві. Спираючись на релігійне уявлення про кінцеву долю людства і світу, автор робить спробу у своєму творі на прикладі Святого письма і Життя святих роз'яснити вчення про загробне життя людської душі та кінець світу в майбутньому. Стверджується, що всі види влади від Бога, а церковна влада вища за державну. Силою церкви автор закликає паству «до послушання».

З розповіді подорожнього простежується, що основою його світогляду була теологія – священне вчення, що ґрунтується на знаннях, якими володіє Бог і ті, хто удостоєний «блаженства». Залучення до божественного вчення досягається шляхом прозріння. Мудрість, по Іоанну, – це прагнення осмислити Бога, а єдність душі і тіла – то індивідуальність кожної особи. Душа – животворна сила людини, вона нематеріальна і самосуца, отримуючи свою плоть лише в єдності з тілом. Душа людини безсмертна, а в єдності душі і тіла народжується особистість. Кінцева меті життя людини – досягнення блаженства в спогляданні Бога в загробному світі. Приділивши значну увагу вивченню побуту і звичаїв людей того часу (яких він зустрічав на своєму шляху), автор у кінці твору з покорою схиляється перед рішенням влади відправити його в Тобольськ як перед волею Божою і Божим промислом [15; 7, с. 5].

Таким чином, народившись у другій половині XVII ст., Іоанн Максимович в умовах Нового часу, коли важливий внесок у розвиток суспільних відносин зробили представники епохи гуманізму, як захисник духовенства у своїх творах закликав «силою церкви» до «послушання» та повного панування християнського богослов'я. Монотеїстичне християнство цілком відповідало, на думку святителя, монархічному устрою. Разом з тим, з торжеством християнства відбувся занепад античної культури. Нова релігія ставала панівним елементом духовного життя суспільства і підпорядковувала собі усі клітини суспільного організму. З того часу схоластика і теологія домінували над науковими знаннями, які перебували під патронатом християнського богослов'я. Найвідоміші з тих часів трактати ідеологів церкви присвячувалися богословській тематиці. Усі соціальні явища тепер розглядалися в контексті християнської філософії, а людина мислилася як продукт творіння Божого. Суть мудрості полягала в прагненні осмислити Бога, а наука мала сприяти цьому процесу.

Аналіз творчості Іоанна Максимовича свідчить, що автор був різностороннє освіченою людиною, мав великий досвід в роботі з людьми, володів широким пізнанням Священного писма і творіння Господа Бога, добре знав історію, грецькі і римські старожитності та язичницьку міфологію. Він був невтомним трудівником на літературній ниві, збагатив духівництво і паству своїми повчальними творами і, як його небесний покровитель Іоанн Златоуст, володів рідким даром слова, що яскраво відобразилося на всіх його працях. Тому твори святителя внесли значний вклад в богословську теорію церковних проповідей і мали в той час неперевершений вплив на соціальні відносини в суспільстві.

1. Денисов М., протоиерей. Святитель Иоанн Тобольский и история его прославления // Сибирь православная: Журнал. – Новосибирск, 2007. – № 1. – С. 2-8.
2. Жития сибирских святых. – Новосибирск: Новониколаевск, 2007. – 288 с.
3. Житие святителя Иоанна, митрополита Тобольского. – М., 1916. – 338 с.
4. Иоанн (Максимович Иван) // Православная энциклопедия. – М., 2010. – Т. 23. – С. 219-230.
5. Николаев С.И. Максимович Иоанн // Словарь русских писателей XVIII в. – СПб., 1999. – Вып. 2. – 266 с.
6. Поселянин Е. Русская церковь и русские подвижники XVIII в. – СПб., 1905. – 157 с.
7. «Путник» – автобиографическое сочинение святителя Иоанна (Максимовича) (подгот. к публикации А.Е. Жуков) // Вестник церковной истории. – 2012. – № 1/2 (25/26). – С. 5-115.
8. Скосырев Н. Очерк жития митрополита Тобольского и всея Сибири Иоанна Максимовича. – М., 1892. – 142 с.
9. Соловьёв Ю.П. Святитель Иоанн Максимович // Вопросы истории. – 2013. – № 2. – С. 122-133.
10. Сулоцкий И.А. Жизнь Иоанна Максимовича, митрополита Тобольского. – М., 1849. – 224 с.
11. Фомин С.В. Последний Царский Святой. – М.: Паломник, 2003. – 321 с.

12. Хрестоматія давньої української літератури (до кінця XVIII ст.) / Упоряд. О.І. Білецький. 3-є вид., доп. – К.: Рад. шк., 1967. – 784 с.

13. Царский путь Креста Господня, вводящий в жизнь вечную. В русском переводе святителя Иоанна Максимовича. – СПб., 1996. – 56 с.

14. Шильникова Т.В. Идеализация Иоанна (Максимовича) в православной традиции XIX – начала XX в. // Известия Уральского государственного университета. – 2008. – Вып. 16. – № 59. – С. 184-195.

15. Иоанн Максимович, митрополит Тобольский. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.livelib.ru>. (дата звернення: 28.11.12). – Назва з екрана. Полный список трудов митрополита; [Электронный ресурс]. – Режим доступа: newlib.net/aut_hors/id_73869 (дата звернення: 05.03.13). – Назва з екрана. Произведения Иоанна Тобольского (Максимовича).

Половец В.М. Иоанн Максимович: социальные аспекты творчества (1651 – 1715)

Предложенная вниманию читателей статья имеет целью познакомить с личностью Иоанна Максимовича и раскрыть роль его творчества в духовно-социальном развитии общественных отношений, показать святителя как неумолимого труженика на литературной ниве.

Ключевые слова: Чернигов, Тобольск, епархия, монастырь, митрополит, Синод, паства, поэзия.

Polovets V.M.

Ioann MAKSIMOVICH: SOCIAL ASPECTS OF CREATIVITY (1651-1715)

Ioann Maksimovich was born in the second half of the XVII century. In the conditions of modern times when important contribution to the development of social relations was made by the representatives of the era of humanism he defended the clergy and called by «the power of the church» to «obedience» and to the whole domination of Christian theology. According to the Holy, Monotheistic Christianity was fully complied with monarchy. However of the reason of the triumph of Christianity there was a decline of ancient culture. The new religion became a dominant element of the spiritual life of society and conquered all cells of the social organism. Since scholastic theology dominated over the scientific knowledge which were under the patronage of Christian theology. The most famous treatises of church ideologues of those times were dedicated to theological issues. All social phenomena were considered in the context of Christian philosophy from that time, and person was thought of as a God's creation product. The essence of wisdom was in the intention of comprehension God and science had to facilitate this process.

Analysis of Ioann Maksimovich works shows that the author was a broadly educated man and he had a great experience in working with people. He had a wide knowledges of Holy Scripture, of God's creation, also he knew history, Greek and Roman antiquities and pagan mythology very well. He was a tireless worker in the literary field, enriched the clergy and their congregation by instructive works. According to his patron Ioann Zlatoust he had the rare gift of word and this gift was clearly reflected in all his works. The works of the Holy made a significant contribution to the theory of theological and church sermons and unsurpassed impact on social relations in society.

Keywords: Chernigov, Tobolsk, diocese, the monastery, Metropolitan, Synod, congregation, creativity.